

TOMÁŠ BUJNA

TOMÁŠ BUJNA

realizované diela: prístavba sakristie r.k. kostola, Spišský Štvrtok; Sinajská kaplnka, Nová Lesná; areál, interiér a mobiliár fary, Nová Lesná; nízkoenergetické drevené domy h4y.sk

BÁDAŤ A PREMÝŠLAŤ O TATRÁCH

Tomáš Bujna v rozhovore s Henrietou Moravčíkovou

Henrieta Moravčíková: Musím sa priznať, že som vás doteraz vnímala skôr ako historika tatranskej architektúry, než ako tvorivého architekta. Máte toho veľa za sebou?

Tomáš Bujna: Práve, že nemám. Zápasím s tým, odkedy som prišiel zo školy. Predstavoval som si to inak. Bol som „nadupaný“ informáciami a čakal som, ako to skvelo využijem. Postupne som prichádzal na to, že som z Prahy prišiel niekam, kde architektúra nikoho nezaujímá. Bol som však možno až príliš hrdý, nechcel som robiť všetko a veľa vecí som odmietol. Pripadal som si ako Štěpán Šafránek v *Básnikoch...*, od ktorého pacienti nechceli vyšetrenie, len potvrdenie s pečiatkou. Aj odo mňa chceli len pečiatku na to, čo si sami vymysleli. Chýbal mi aj sparring partner, bol som tu sám. Nikde dookola autorita, u ktorej by som chcel pracovať, u ktorej by som sa mohol ďalej učiť. V škole architektúry AVU u profesora Emila Příkryla bol zaužívaný systém, že každý študent musel tretí rok štúdia praxovať v ľubovoľnom profesionálnom ateliéri – vlastne nesmel byť v škole, ale v praxi. Ja som si vtedy vymyslel, že budem písať knižku o architektúre Vysokých Tatier. Bude sa volať *Gedeon Majunke a tí druhí...* (hoci už z neho tiež pomaly vytriezviavam, nakoľko zisťujem, že až na výnimky robil také paneláky tej doby). Bol som plný elánu a za ten rok som pozbieral v archívoch a múzeách kvantum materiálu. Pri odovzdávaní práce som ukázal tento materiál vrátane výkresov od architektov známych i menej známych, od Štrbského Plesa až po Tatranskú Kotlinu. Urobil som pár prvých strán budúcej knihy. Mala to byť predovšetkým osveta, aby ľudia poznali pôvodné stavby Tatier a ich stav po prestavbách. Okrem dobových fotografií so stručnou históriou tu mala byť aj technická dokumentácia. Publikácia, na ktorej stále robím, by mala slúžiť aj odbornej verejnosti ako architektonický sprievodca. Stále som cítil určitý deficit, že stavby Tatier nie sú podrobne zmapované. Po roku 1989 sa totiž zrazu všetko mohlo, s rozvojom podnikania nastal stavebný boom, vznikali nové stavby. Pracovisko pamiatkového úradu v Spišskej Sobotě malo čo robiť, aby všetky pamiatky v Tatrách ustriehli.

HM: To je veľká téma – pamiatková ochrana vo Vysokých Tatrách. Uzavríme však ešte vaše pôsobenie v Prahe.

TB: Roku 1997 som diplomoval na AVU u profesora Emila Příkryla a dva roky predtým som končil na ČVUT u profesorky Aleny Šrámkovej. Štúdium som ale začal na FA STU v Bratislave. Po revolúcii sme chceli v škole veľké zmeny. Nepáčilo sa nám, že

komunisti prešli z čelných pozícií dolu do kotolne a kotolníci zase hore, a pritom všetci v škole zostali. Chceli sme, aby do školy prišli odborníci z praxe, zo zahraničia, z Viedne... Vedel som, ako to funguje v Prahe, lebo sme boli veľkí kamaráti s Janom Stempelom. Neskutočne ma vtedy naštartoval. Zistil som, že v Bratislave som za tie štyri roky vlastne ani architektúru neštudoval. Hneď, ako sa dalo, som trielil do Prahy.

HM: O to absurdnejší sa potom javí váš odchod z Prahy na východ, do Tatier.

TB: Oženil som sa, čakali sme dieťa, ja som bol už siedmy rok v Prahe a pociťoval som akýsi stres. Nevieť, či to bolo tým nastávajúcim otcovstvom, ale povedali sme si, že nechceme vychovávať dieťa v tomto hektickom meste, že sa vrátíme domov do kludu, do Tatier. Všetko bolo super, len ja som mal s prácou problémy. Za ten čas, čo som bol na štúdiách, sa popretáhali všetky tunajšie kontakty. Z roka na rok sa to však zlepšovalo a teraz už nevidím dôvod niekam odchádzať.

HM: Čo bola vaša prvá práca v Tatrách?

TB: Ako diplomovú prácu u profesora Emila Příkryla som robil urbanizmus Dolného Smokovca. Bolo to veľmi zaujímavé, lebo tam kedysi stavali len dvaja architekti. Jeden z nich bol Gedeon Majunke, druhý Jozef Marek. Ja som chcel na miestach, kde kedysi stáli staré baraky, postaviť nové. Dotvoril som tú osadu tým, že som rozšíril detské sanatórium TBC. Diplomovku som ukázal vtedajšiemu vedeniu sanatória a tí boli mojim návrhom tak nadšení, že si u mňa objednali projekt. Takto rýchlo som vhuhol do miestnych pomerov a nakoniec som mal veľké problémy s tým, aby mi vôbec zaplatili. Vôbec som to nechápal. Praha bola v mojom ponímaní tak čistá! Tam bolo nemysliteľné kúpiť si nejakú zákazku. Na Slovensku sa s tým stretávam dodnes.

HM: To je smutné. Zdá sa, že úplatkárstvo dokonale prerástlo našu spoločnosť.

TB: Neskôr som robil nejaké nepublikovateľné rodinné domčeky, začal som sa venovať aj grafike, internetu a webovým stránkam. Deficit architektúry som zaplňal dizajnom a grafikou.

HM: Už sa to zlepšilo? Máte už investorov, s ktorými môžete hovoriť o architektúre?

TB: Viacerí už o mne vedia. Dokonca by som už rád zamestnal nejakého mladého človeka. Je však problém niekoho nájsť.

Nerozumiem tomu, kde sú všetci tí, čo študujú architektúru.

HM: V Bratislave. V osobe pána farára z Novej Lesnej ste získali úžasného klienta. Podaril sa vám tam skvelý čin.

TB: Ďakujem. Farár je z tých mladších ročníkov a pristo som ho spracoval. Často chodí do Viedne, vie dobre po nemecky

a tak som mu vždy pripravil itinerár, čo si má ísť pozrieť. Vychoval som z neho takmer architekta, v treťom ročníku by sa iste nestratil.

HM: Myslím, že bolo veľmi odvážne urobiť taký prostý interiér.

TB: Párkrát ma dokonca sám farár podržal, povedal mi, aby som nebol mäkký! Pomohlo mi to. Niekedy sa mi totiž stalo, že som dal na reči nejakých intelektuálov a potom som ľutoval, že som si nestál za svojou predstavou a nechal som sa ovplyvniť. Aj keď sú to sčítaní ľudia a ich argumenty sú veľakrát pádne, architekt to má vo svojom mozgu predsa len poprepávané tak, že vidí problém v celej jeho zložitosti.

HM: To je pravda. Architekt by mal mať komplexnú predstavu a mal by ju udržať aj v realizácii. Nie nadarmo sa hovorí, že všetci dobrí architekti sú arogantní a tvrdohlaví. *(smiech)* Vám sa teraz otvárajú možnosti na ďalšiu zaujímavú prácu...

TB: Pracujem pre veľmi šikovného investora. Má v Poprade stavebnú firmu a zamestnáva cez 100 ľudí. Je to síce človek, ktorý nemá akademické vzdelanie, ale je veľmi sčítaný a hlavne precízny. Jeho firma realizuje takmer všetko, od výrobných hál až po rodinné domy. V súčasnosti pre neho robím projekt prestavby sídla firmy a starej vily v Tatranskej Lomnici.

HM: A aká je to vila? Majunkovská alebo funkcionalistická?

TB: Taká majunkovská alebo pomajunkovská. Pozemok si pôvodne Majunke kúpil na stavbu vlastnej vily, ale nedošlo k tomu. Žiaľ, nevieme, kto vilu postavil. Rodina, ktorá ju vlastnila, ju neskôr predala zotavovni Morava. Moravská zemská poisťovňa tam vtedy kúpila niekoľko maďarských viliek.

HM: A táto je ktorá?

TB: Priamo pod tenisovými kurtmi.

HM: Tá je krásna!

TB: Investor je už z celej prestavby nešťastný, najradšej by ju zbúral.

HM: To by bola škoda. Nie je to pamiatka?

TB: Práve, že nie je. Postupom času som pociťoval potrebu „rozprávať“ sa s ľuďmi o histórii a architektúre v Tatrách, preto som založil TATRYBLOG. Potreboval som sa vykecať a na druhej strane aj dostať k informáciám od čitateľov.

V súčasnosti mám veľmi málo času na knihu a tento spôsob písania o budovách sa mi zdá celkom vhodný ako pokračovanie písania tzv. on-line. Snažím sa pri tých jednotlivých stavbičkách zabránuť do tém, o ktorých veľa neviem, a čakám, že sa mi niekto ozve a trebárs ma opraví. Veľmi často sa to ale nestáva, len občas sa niekto „chytí“. Aj v hlavičke blogu je napokon napísané, „... témy na okraji záujmu konzumnej spoločnosti“. Aspoň ja to tak vnímam.

HM: Je to absurdné. Výstavba v Tatrách sa ozaj vníma ako

čosi marginálne, a pritom ide o pravdepodobne najexkluzívnejšiu lokalitu v našej krajine. Človeka sa zmocňuje zúfalstvo, keď vidí, ako sa narába s existujúcou architektúrou a aké novostavby v Tatrách pribúdajú. Ako sa s tým vyrovnávate?

TB: Nesiem to ťažko. Kritizujem to, kade chodím, ale to je tak asi všetko, čo proti tomu môžem urobiť. Aj u nás v Novej Lesnej sme riešili problém novej apartmánovej výstavby. Bol som v miestnom zastupiteľstve a boli sme z deviatich iba dvaja poslanci proti. Ostatných sa nám nepodarilo presvedčiť. Rozmach výstavby apartmánov je neuveriteľný. V Novej Lesnej by počet obyvateľov zrazu narástol z dnešných 1 500, resp. 2 500 v sezóne, na 10 000. Argumentovali sme, že nie je normálne, aby v dedine, kde sa za 700 rokov nazbieralo 500 rodín, zrazu, v priebehu piatich rokov, došlo k takému masívnemu nárastu počtu obyvateľov.

HM: K podobnému procesu však dochádza aj inde, napríklad aj vo Veľkej Lomnici.

TB: U nás to bolo plánované veľmi blízko centra. Vo Veľkej Lomnici je to predsa trochu inak, tam vzniká nový satelit mimo centra. Je dosť ďaleko od starej urbanistickej štruktúry a vedel by prípadne žiť svojím vlastným životom. Tam som to nevidel až tak tragicky. Dokonca som na tom spolupracoval s Petrom Sticzayom-Gromskim.

HM: Grido aspoň navrhli peknú architektúru, ale výstavba tých pseudohrazdených domov je ozaj katastrofou. Nerozumiem, ako je možné, že takéto niečo stavebný úrad vôbec povolí.

TB: Je to jednoduché. Vnímam to ako stret záujmov. A to je práve ten problém – na čo je komora, keď neberie licencie za takéto veci?

HM: To je dobrá otázka. Aj mňa niekedy trápi, prečo sa neberú licencie.

TB: Po tom, ako som nedokázal zastupiteľstvo v Novej Lesnej presvedčiť, som z neho odišiel. Vnímam som to ako stratu času a osobnú prehru.

HM: Niekedy je ťažko bojovať, keď to väčšina vníma pozitívne.

TB: V našom prípade to obci neprinesie vôbec nič. Majitelia apartmánov totiž nebudú v obci trvalo prihlásení a obec na nich nedostane peniaze. Bude im však musieť čistiť chodníky, svietiť na ulici, vysýpať odpadkové koše. Budú síce platiť nejakú daň, ale to ani nestojí za reč. Písal som do miestnych novín, na internet, s kolegyňou poslankyňou sme vysvetľovali, že súkromným penziómom a privátom ubudne počet hostí, že sa vytratí charakter dediny. Väčšina bude mať svoj apartmán, prípadne, ak ho nevyužije, bude ho ďalej prenajímať. Miestnych ľudí a obec to poškodí.

HM: Vysoké Tatry mali tri obdobia výraznej stavebnej aktivity: začiatok 20. storočia, tridsiate roky a šesťdesiate rokov. Vždy to začalo nejakými unikátnymi skvelými dielami, po ktorých nasledovala vlna menej jedinečných, avšak solídnych výkonov. Až v sedemdesiatych rokoch 20. storočia, keď sa postavilo najviac, došlo k tomu, že sa postavil aj rad slabších vecí. Možno sme dnes zbytočne nervózni a ide len o ďalšiu vlnu, ktorá bude mať svoj vrchol aj svoje doznenie. Mám však obavy, že dnes akosi chýba ten vynikajúci úvod. Vy vidíte nejaké príklady nadštandardnej architektúry medzi novou výstavbou?

TB: Nie. A to je práve ten problém! Rozhodol som sa, že na to začnem upozorňovať aj na blogu. Možno mám príliš vysoko nastavenú latku. Hoci musím priznať, že teraz som videl pár slušných vecí a na tie by som rád upozornil.

HM: Ktoré sú to?

TB: Napríklad Kúpeľné vilky v Novom Smokovci, riaditeľstvo horskej služby v Hornom Smokovci. Ale páči sa mi aj Aqua City v Poprade. Aj keď je to celé polepené, niektoré veci sú tam dobré, napríklad hotel.

HM: Mne to prišlo ako zbytočná exhibícia.

TB: Ja som to zase považoval za v súčasnosti najlepšiu barak v Poprade.

HM: Možno by miesto neistých novostavieb stačilo investovať do obnovy skvelej historickej architektúry, ako je napríklad Hotel Lomnica. Je škandalózne, ako sa rozpadá! Alebo neďaleký Kúpeľný dom!

TB: To je moja srdcová stavba.

HM: Ako je možné, že sa toto deje? Sú to predsa pamiatky, ktoré majú svojich vlastníkov!

TB: Objekt prechádza z rúk do rúk. Predalo sa to zrejme niekomu, kto si s tými stavbami nedokázal poradiť. Naposledy som spolupracoval s firmou ZIPP z Bratislavy, ktorá to chcela zrekonštruovať. Chcela samozrejme dostaviť aj nový barak, čoho som sa trochu obával. Spolupracoval som s nimi, spravil som takú predprípravu, históriu stavby, čo by bolo treba zachovať a podobne. Potom však ostalo ticho. Počul som, že to zase predali niekomu inému a takto sa to predáva už neviem kolký raz. Extrémny príklad je prístavba Grandhotela Praha.

HM: Je nepochopiteľné, ako mohli pamiatkari takú pseudohistorizujúcu stavbu vôbec povoliť.

TB: Pre mňa je to tiež nepochopiteľné...

HM: Najhoršie je, že tá stavba je v podstate prázdna.

TB: Áno, je využitý iba bazén.

HM: To je, žiaľ, charakteristický obraz.

TB: Človeka potom ozaj prechádza chuť bojovať. Asi by pomohlo len sa priviazať kdesi k miešačke... *(smiech)*

HM: V Kôprovej doline nepomohlo ani to. Lúto mi je aj Jurkovičovych staníc lanovky. Sú prázdne, chátajú.

TB: Ale aspoň stoja. Weinwurm a Vécsej postavili v Tatrách dva domy. Oba sú zničené. Jeden len nedávno vypísali zo zoznamu kultúrnych pamiatok. Aj Emil Belluš má v Tatrách jednu stavbu – kino. Je však na nepoznanie prestavané... Aj Harmincove stavby drvia prestavby. Rovno oproti Kúpeľným vilkám stála Harmincova vila pre továrniku Hubku, ktorý financoval stavbu Penzijného ústavu v Novom Smokovci. Bola to taká funkcionalistická stavba s plochou strechou. Prestavali ju. Teraz je to taký „pekný domček s hrazdením“. Pýtam sa, čo robí Harmincova spoločnosť? Strácajú sa Kramárove a Šprlákové diela. Poštová budova je celá vykuchaná.

HM: Videla som to. A musím priznať, že to možno nebude až také zlé. Hmotu zachovali a zdá sa, že vysielacia veža dokonca ostane celkom nezmenená.

TB: Mne nevádi ani budúci hotel Kempinski, hoci mnohým ľuďom sa nepáči.

HM: Čo sa im nepáči?

TB: Myslím, že im vadí hmota dostavby a plochá strecha. Tu má každý neskutočný problém s plochou strechou.

HM: Veď to ani nemá ploché strechy!

TB: Sú to stanové strechy s veľmi miernym sklonom, ale vyzerajú ako ploché. Ja sa vždy snažím argumentovať tým, že ide o výrazový prostriedok, že v tridsiatych rokoch sa to robilo bez problémov a bolo to moderné a že, ak sa to urobí poctivo a správne, tak to nemá šancu zatekať. Je to ale sprofanované. Všetci sa vidia v sedlových strechách, ale ja ani s tým nemám problém.

HM: Aj sedlová strecha sa dá urobiť dobre.

TB: Jano Stempel hovorí, že slovenský dom má mať sedlovú strechu. Ide o výraz, ktorý chce človek dosiahnuť. Oveľa viac mi však vadí, keď napríklad na Štrbskom plese premiestnili jednu hrazdenú pamiatku kvôli novostavbe niekam inam. Ja by som si určite vybral ťažšiu cestu – nájsť spôsob, ako ju tam zakomponovať. Vtedy by to malo cenu. Takto, keď sa to niekam prenesie, sa úplne stratí genius loci. Vilu Alicu v Starom Smokovci chceli zbúrať. Na poslednú chvíľu sa ju podarilo zapísať do zoznamu kultúrnych pamiatok. Ale čo sa stalo? Túto zrubovú stavbu rozobrali, aby vymenili poškodené prvky, znovu poskladali a sokel obložili andezitom! Nevie, ako sa to mohlo stať, kto to povolil. Ten dom tak krásne opravili, vydrží ďalších sto rokov, a pritom je takto pokazený! Je to však aj chyba pamiatkarov.

HM: Aj prestavaný Hotel Bellevue v Starom Smokovci vydrží ešte sto rokov, ale s pôvodnou architektúrou už nemá nič spoločné. A to ešte dostal jednu z cien v súťaži Stavba roka.

TB: To bol ozaj krásny hotel. Nerozumiem týmto cenám, ani Jurkovičovej cene nerozumiem, hoci som v Octopuse ešte nebol. Takéto ceny musia predsa dostať stavby, kde fungujú aj dispozície. Keď som videl Gromského dispozície na tých apartmánových domoch, tak sa mi vlasy ježili. V tom mal ale prsty nemecký investor, ktorý to sústavne menil. Architekt má strašne ťažkú pozíciu, keď počas projektovania musí radikálne meniť nielen dispozičné riešenia. Toto som vypozeroval u profesora Miroslava Šika, ktorého dispozície vôbec nezaujímali. Boli druhoradé. Prvoradá bola fasáda. U profesorky Šrámkovej to bolo presne naopak. Všetko muselo fungovať ako hodinky a potom z toho vyliezla fasáda. To mám niekde zafixované a som naozaj na dispozície citlivý. Nevie, čo robiť opačne.

HM: Všetko to práve architektúrou odlišuje od volného umenia, musí v prvom rade slúžiť svojmu účelu.

TB: Áno, stále mám niekde zafixované, že je to stroj na bývanie.

HM: Ako to vyzerá so zápisom novších diel do zoznamu pamiatok? Je k tomu v Tatrách vôľa?

TB: Juj, nie. Hoci sa o tom s pamiatkarmi často bavíme. Radia sa so mnou, ak potrebujú nejaké informácie.

S vyhlásením každého jedného objektu je však neskutočný problém. Hovoril som teraz na túto tému aj s farárom z Novej Lesnej. Trošku sme tým kostolom v dedine rozvírili hladinu. Nie všetci sú s tým stotožnení, hlavne tí starší. Veľmi sa bojíme, že keď príde nový farár, vráti sa tam tá komunita, ktorá nevedela stráviť ani to, že sa dal preč starý komunistický plot. Bojíme sa, že si tam zase naukladajú svoje dečky pod sochy a každá vázička bude iná, že skrátka tie zmeny, ktoré sme tam urobili, nejakým spôsobom ovplyvnia.

HM: Možno by vám na to stačil aj autorský zákon, ktorým sami pamiatkari argumentujú pri novších dielach, alebo nejaká ďalšia vlna osvetly.

TB: S osvetou rátame. Recenzia diela v tomto čísle ARCHU bude zverejnená v kostole.

HM: Možno si časom zvyknú aj odporcovia toho striedameho

riešenia. Určite je dobré, keď sa dozvedia, že ich kostol si niekto váži. Myslím, že v uvedomovaní si lokálnych hodnôt máme ešte veľké rezervy.

TB: Pátram po vzniku prvých stavieb v Tatrách, analyzujem a pádam, či boli kópiami alpských stavieb, alebo sú autentickými riešeniami. Myslím, že nešlo o kopírovanie. Staviteľia tej doby museli mať nejaké školy a tie neboli u nás, ale vo Viedni, resp. v Budapešti. Tým, že sa miestne stavby nachádzali v prostredí veľmi podobnom alpskému (drevo a kameň boli pre ne prirodzené), iné tam ani nemohli vzniknúť.

HM: Architekti jednak prinášali do miesta svojho pôsobiska určitý spôsob nazerania na architektúru a súčasne, keď išiel niekto stavať hotel v Tatrách, najprv si obzrel, ako sa stavia v Alpách. To sa patrilo. Bolo prirodzené, že architektúra horských stredísk sa do určitej miery podobala, aj keď odlišnosti boli vždy, a práve na nich stavali miestni ideu regionálnej architektúry. Potom prišla univerzálna moderná architektúra, aj keď i v šesťdesiatych rokoch tvrdili architekti projektujúci do Tatier, že hľadajú tamojší štýl. Najvýraznejšie bolo v tomto smere však až snaženie Pavla Repku v osemdesiatych rokoch. Boli to posledné snahy o lokálnu tatranskú formu?

TB: Dlho tu bola stavebná uzávaera. Od majstrovstiev sveta. Niečo sa samozrejme na čierno robilo, postavili sa aj nejaké vládne veci. Všetko sa zrazu ukázalo po víchrici v roku 2004.

HM: Máte nejakú predstavu o tom, ako by mala vyzeráť tatranská architektúra?

TB: Vždy sa tu snažím spraviť tatranský dom.

HM: A to je čo?

TB: Tatranský dom je použitie miestnych materiálov, kameňa a dreva. Dnes je to ale ťažké vzhľadom na ceny a ekológiu. Ja som v prvom rade „betonár“. Betón a sklo ma naozaj fascinujú. Viem ale, že takáto kombinácia je v konzervatívnom tatranskom prostredí vražedná. Preto sa aj trochu bojím ísť do kovu a skla. Ale inak mám sklo veľmi rád, aj v spojení s drevom či kameňom. Mám obavy, že s mojím ponímaním architektúry by som narazil na stavebnom úrade aj u pamiatkarov. Plochá strecha je cez stavebný úrad nepriechodná.

HM: Máte nejakú formálnu preferenciu?

TB: Všetko záleží od miesta, prostredia, susedov. Vždy začínam tak, že zisťujem, čo bolo na tom mieste predtým, prípadne, čo bolo v okolí. Hľadám nejaké záchytné body, inšpirácie, mantinely. Musím si to miesto obzrieť a môj návrh musí korešpondovať so všetkým dookola. Málokedy začínam projekt s nejakou konkrétnou predstavou. Obyčajne sa to aj tak zmení a tak je zbytočné už dopredu čosi tvrdošíjne presadzovať. Prichádza to postupne tým, ako študujem okolie a hlavne potreby investora. Ja som taký „dispozičkář“. Fasáda je u mňa na druhom mieste. Dorábam ju až po dispozícii. Málokedy je to opačne, hoci aj to je cesta. Škola ma vycepovala tak, že ak nefunguje dispozícia, tak aj najlepšia fasáda je nanič. S tým sa stretávam denne. Ak vyriešim vnútro, vzájomné väzby prevádzky, tak potom nie je problém ani s fasádou. Vrátim sa k môjmu novému investorovi. Tam už robím asi deviatu fasádu a dispozícia nám stále veľmi nefunguje. On chce mať najkrajší dom v Poprade, čo je veľmi ťažká úloha. Človek chce byť originálny, mesiac robí na niečom a nakoniec na internete zistí, že niečo veľmi podobné už stojí v Číne alebo v Holandsku. Termín „najkrajší dom“ je vlastne subjektívny pojem. Aj tak sa potom stále škrtá rozpočet, až nakoniec skončíme len pri zateplení, škrabanej omietke a plastových oknách.

HM: Vráťme sa ešte k tatranskému domu. Spomínali ste kameň a drevo. Ale s tým pracovali vlastne všetci, od Majunkeho, cez Mareka až po Kramára.

TB: Ja mám rád kyklopské murivo. S tým by som raz veľmi chcel pracovať. V dnešnej dobe je však žula drahá. Bojím sa,

že sa k tomu nikdy nedostanem. Ale páčilo by sa mi to – kombinácia kyklopského muriva s tehlou a drevom.

HM: Hovoríte o drahých materiáloch. Tie sú však v tak exkluzívnom prostredí, akým sú Tatry, hádam primerané, či nie?

TB: Takto som nikdy neuvažoval. Rozmýšľam, čo bolo také exkluzívne. Naposledy možno Hotel Panoráma od Zdeňka Řiháka. To sa nikomu nepáčilo. Pamätám sa, že som od rodičov od malička počúval, aké je to hrozné. Keď som začal študovať architektúru, tak som im oponoval, že je to jeden z najlepších barakov v Tatrách. Páči sa mi to viac ako Kramárov FIS. Ale zasa Kramárov mostík, hoci neviem, do akej miery v tom mal prsty Šprlák, je výborný. Krásna stavba je aj pumpa v Novom Smokovci.

HM: Bola.

TB: Áno, bola.

HM: V súvislosti s tatranskou architektúrou sa pravidelne diskutovalo o forme a materiáli. Repka napríklad reprezentoval príklon k ľudovej architektonickej tradícii, ktorá však v Tatrách nikdy nebola. Iným smerovaním bola tradícia importovanej medzinárodnej architektúry. Zápas foriem môžeme v určitej karikatúre vidieť aj na nových rekreačných objektoch v spomínanej Veľkej Lomnici. Na ktorú stranu by ste sa v takom zápase foriem priklonili vy?

TB: Nie je mi blízke ani jedno z týchto smerovaní. Ľudová architektúra v Tatrách naozaj nemá opodstatnenie a importovaná medzinárodná architektúra je v tomto prostredí falošná. Preto hľadám vlastné smerovanie založené na modernom stvárnení s využitím tradičných materiálov, resp. tradičné stvárnenie s modernými materiálmi. Nikdy som si nemyslel, že by v Tatrách malo stať niečo špeciálne, niečo iné ako v Poprade, Trstenej či inom kúte sveta. Všetci tí, čo projektujú do oblasti Tatier, si musia uvedomiť silu tohto prostredia, mohutnosť hôr, pochopiť genius loci. Len v tomto prípade môžu vzniknúť „dokonalé stavby“. Hory majú takú energiu a silu, že ak by tam stál sebelepší barák, tak ony budú mať vždy navrch.

HM: To máte zložitú východiskovú pozíciu, keď ako miestny architekt viete, že ak urobíte čokoľvek, aj tak budú mať hory vždy navrch. *(smiech)*

TB: Teraz robím taký penzión rodinného typu. Samozrejme, že ma úrady tlačia do sedlovej strechy, nič iné ani nepripúšťajú. Investor by tú plochú strechu vlastne aj prijal, keďže mi dôveruje, ale príde úradník a určí sedlovú strechu. Teraz sa ešte budeme dohadovať, aký má mať sklon... To som ale odbočil. Stále sa snažím nájsť odpoveď na vašu otázku, akou formou stavať v Tatrách. Neviem. Vidím len to, čo sa tam stavia, a viem, že to nie je ono. Väčšina predstavuje to umelé hrazdenie: na fasádu nalepia krížom dosky a myslia si, že to vyzerá ako hrazdený barák. Nezamyslia sa nad tým, že hrazdenie nebolo samoučelné, ale malo nejakú konštrukčnú statickú funkciu. Nemôžu tie dosky predsa dať, ako si zmyslia! Toto sa ale teraz všetkým páči. Ovplyvňuje to aj stavebný úrad. Tam sú ľudia, ktorí tomu asi nevelmi rozumejú. Majú v ruke zákon a mimo neho nerozmýšľajú. Svojho času sa všetky hrazdené fasády natierali na bielo-čierno. Hrazdenie na čierno alebo tmavohnedo a omietková výplň na bielo. Tak sme koncom osemdesiatych či začiatkom deväťdesiatych rokov mali kompletne čierno-biele Tatry. Teraz sa nám to trošku sfarbilo, ale zase zlým smerom. Nikto nemá toľko síl či odvahy zobrať nožik, rypnúť do omietky a pozrieť si staré vrstvy, aká farba tam bola predtým. Pritom sa to dá všade krásne zistiť. Ale načo? Od stola sa tam hodí farba, aká sa páči manželke investora, a je to. Tatrám chýba Útvar hlavného architekta.